

Tervon hyvinvointikertomus 2023

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen taustaa

- Tervolaisten hyvinvoinnin edistämistyötä ohjaa Tervon kunnan laaja hyvinvointikertomus 2021-2025, joka hyväksyttiin sivistyslautakunnassa 12.10.2022, kunnanhallituksessa 1.11. 2022 ja kunnanvaltuustossa 14.11.2022. Kertomus ja suunnitelma pitävät sisällään arvioinnit niiden väestöryhmien tilasta, joita on pystytty pienen väestörakenteen vuoksi mittaamaan ja tarkastelemaan sekä tavoitetilan hyvinvoinnin edistämisestä vuosille 2021-2025.
- Kunnan HYTE -työn tavoitteena on kaventaa asukkaidensa hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäistä sairauksia, tapaturmia ja syrjäytymistä. HYTE -työn tavoitteena on myös lisätä kuntalaisten koettua hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä sekä vahvistaa mielen hyvinvointia sekä osallisuutta. HYTE -työllä vaikutetaan kuntatalouteen ennakoivasti ennaltaehkäisemällä hyvinvoinnin ja terveyden ongelmia ja näin pienentäen hoitamisesta aiheutuvia kustannuksia.
- Kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutuneista toimenpiteistä on raportoitava valtuustolle vuosittain (Terveydenhuoltolaki 12 §). Vuosittaisessa raportoinnissa käytetään viimeisimpiä saatavilla olevia indikaattoritietoja. Kaikki tiedot eivät päivitty vuosittain tai tulokset tulevat vasta vuoden lopussa.
- Tervon laajassa hyvinvointikertomuksessa 2021-2025 on tarkasteltu ja pohdittu tervolaisten hyvinvointia eri ikäryhmittäin. Siinä on tuotu esille Tervon hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön vahvuudet ja huolenaiheet tilastojen valossa sekä kirjattu johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia.

Tavoitteet kaudelle 2021-2025 hyvinvointisuunnitelmassa ovat

- Kumppanuuden vahvistaminen eri toimijoiden välillä hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyön vahvistamiseksi.
- Resurssien ja vahvuuksien yhdistäminen, yhteistyön lisääminen.
- Hyvinvoinnin ja terveydenedistämistyössä on oltava roolit kunnan eri toimijoilla, järjestöillä/yhdistyksillä, seurakunnalla, vapaaehtoisilla ja jokaisella kuntalaisella.

TERVON HYTE-KERROIN

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannusti, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

HYTE-kerroin määräytyy kahdenlaisten indikaattorien perusteella:

- toimintaa kuvaavat prosessi-indikaattorit
- tuloksia kuvaavat tulosindikaattorit

HYTE-kerroin/ Tervo

2021	2022	2023
66	52	48

**Tervon HYTE-kertoimen
arvo 21 774€**

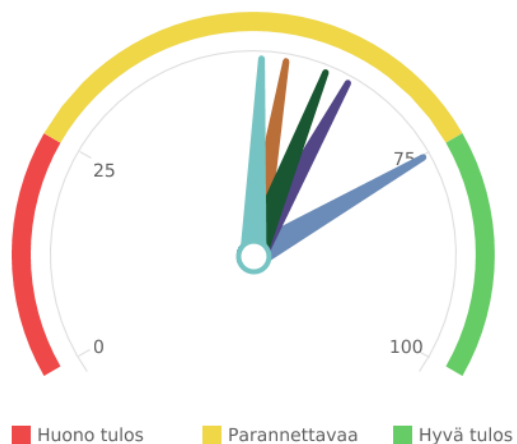
Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo/ Tervo

2021	2022	2023
64	47	53

Tulosindikaattoreiden keskiarvo/ Tervo

2021	2022	2023
67	57	42

Kaikki sektorit : Tervo 2023

- Perusterveydenhuolto
- Perusopetus
- Kulttuuri
- Liikunta
- Kuntajohto

2023

	Tervo	Vesanto	Keitele	Koko maa
Kaikki sektorit	60	75	66	70
Kuntajohto	75	86	75	83
Perusopetus	54	69	85	64
Lukiokoulutus	..	80	..	65
Ammatillinen koulutus	..	..	..	64
Liikunta	62	82	74	72
Perusterveydenhuolto	59	59	59	70
Kulttuuri	51	75	39	71

Pistemäärä osoittaa Tervon terveydenedistämistyön suunnan. Kaikkien sektoreiden kokonaispistemäärä on edellisvuotta hieman parempi. Sektoreista hyvän tasolle yltää ainoastaan kuntajohto. Perusopetuksen pistemäärä on hieman tippunut edellisvuodesta, kulttuuri nostanut pistesaldoaan, liikunta ja perusterveydenhuolto pysynyt ennallaan edellisvuoteen nähden.

(Lähde: TEA viisari, THL)

2022

Pisteet	Tervo	Vesanto	Keitele	Koko maa
Kaikki sektorit	58	69	71	69
Kuntajohto	67	60	71	79
Perusopetus	59	81	86	65
Lukiokoulutus	..	80	..	65
Ammatillinen koulutus	..	..	..	64
Liikunta	62	82	74	72
Perusterveydenhuolto	59	59	59	70
Kulttuuri	43	52	68	66

1. Painopiste: TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET
Koululaiset syövät aamupalan koulukäymäläaamuisin	• Aamupalan merkityksen huomioiminen • Vaikuttaminen koteihin • Tiedottaminen	• MOKKI monialaisessa oppimiskokonaisuudessa keskusteltu aamupalan merkityksestä ja terveellisestä ravinnosta oppilaiden kanssa. • Vanhemmat/huoltajat olleet osana MOKKI-päivää. • MOKKI-viikolla vanhemmille kysely lasten ruokailutottumuksista. • Kouluterveyskyselyssä nostettu asia esille, mutta tästä ei ole saatu dataa. • Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä kokoontunut (kuraattori, kouluterveydenhoitaja, rehtori, vanhempainyhdistyksen ja opettajien edustajat).
Lapset ja nuoret liikkuvat koulukäymäläsuositusten mukaisesti	• Vaikuttavien menetelmien käyttö: Neuvokas perhe (neuvola), Ilo Kasvaa Liikkuen (varhaiskasvatus), Liikkuva Koulu (perusopetus) • Kehitetään liikuntaneuvontaa vähän liikkuville työikäisille • Ikäihmisten toiminta • Laadukkaiden lähiliikuntapaikkojen ylläpito • Monipuolisten liikuntaharrastusten jatkuminen • Lisätään harrastusvälineiden saatavuutta kirjastosta • Liikuntaa tukevan toiminnan kohdentamisen tehostaminen päätöksenteossa • Liikunta-aktiivisuuden vuosittainen raportointi	• Yhtenäiskoululla Vamos Välkälle-hanke (Pohjois-Savon liikunta)> 1 opettaja + alakoulun oppilaita kouluttautui välituntitoiminnan vetovastuu 1krt/vk. • Yhtenäiskoululla Vauhtivälkä 7-9lk (vetovastuu: etsivä nuorisotyö+ vapaa-aikasihteeri). • Varhaiskasvatuksessa vaikuttavat menetelmät olleet osa varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelua. Pedagogiseen toimintaan lisätty liikuntaa ja liikunnan vuosikello otettu käyttöön. Perheitä osallistettu/ohjeistettu mm. kausiliikuntavälineiden hankinnassa ja liikuntavälinekirppiksellä. Liikunnan ilosanomaa ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen annettu ideoita sosiaalisen median ja Daisyn kautta. Liikunta-aktiivisuutta dokumentoitu ryhmien kalentereihin ja infoseinälle. • Kunnan tarjoama ikäihmisten virikepiiri kokoontunut joka toinen vk vapaa-aikasihteerin vetämänä. Kunnan liikuntasali varattavissa kuntalaisille. Kuntosali ym. kunnan lähi- ja liikuntapaikat pidetty asianmukaisessa kunnossa. • Tervon urheilijat tarjonneet lähes jokaiselle ikäluokalle erittäin aktiivisesti monipuolista liikuntaa jäsenmaksun hinnalla. Liikuntatarjontaa ollut mm. myös seuraavissa yhdistyksissä: Tervon maa- ja kotitalousseura, Tervon tervaspartio, Tervon eläkeliitto ja Lohimaan Rasti Ry, Eerikkala Golf. • Kouluhankkeen myötä kirjaston siirtyessä uusiin tiloihin, ei uusia liikuntavälineitä ole hankittu.

2. Painopiste: MIELEN HYVINVOINTI

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET
lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	- Perhekeskusmallin mukaisten kohtaamispaikkojen mahdollistaminen - Järjestöjen ja yhdistysten sekä seurakunnan osallistaminen, toimintaedellytysten mahdollistaminen	- Niiniveden seurakunta ja Tervon MLL järjestäneet avointa perhekerhotoimintaa viikoittain. - Perheiden ja lasten osallistuminen/liittyminen järjestötoimintaan matalalla kynnyksellä. - Perheiden ja lasten osallistuminen järjestöjen tuottamiin tapahtumiin ja palveluihin. - Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus ja koulussa koulun ja perheiden yhteistyö. - Varhaiskasvatuksessa ja koulussa matalalla kynnyksellä perheiden ohjaaminen/neuvominen/kannustaminen tarvittavien hyvinvointipalvelujen piiriin.
nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen	- Laadukkaat ja riittävät opiskeluhoitopalvelut - Riittävä oppimisen tuki - Monialainen yhteistyö nuorten palveluiden ja harrastustoiminnan mahdollistamiseksi - Osallisuuden vahvistaminen	- Hyvinvointialue ei ole pystynyt vastaamaan tarpeeseen tuottaa palveluja nuorten mielen tukemisessa. - Nuorille ja varhaisnuorille pidetty nuokkaria kunnan nuorisotoimen, Niiniveden seurakunnan ja järjestöjen toimesta viikoittain. - Etsivä nuorisotyö jalkautunut nuorten pariin 1pv/viikossa. - Kesäleiri nuorille kunnan nuoriso- ja vapaa-aikatoimen sekä Niiniveden seurakunnan toimesta. - Kouluterveyskyselyssä tästä ei ole saatu tuloksia riittämättömän vastausmäärän vuoksi (vastaajia alle 10> 8-9 lk).
nuorikäisten mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien osuus pienenee	- MTEA -aikuisen mielenterveyden ensiapu käytössä - Masennusseula (BDI) aikuisille perusterveydenhuollossa käytössä - Työttömien terveystarkastukset	Sotkanet: Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien osuus (25-64-vuotiaat) on pienentynyt v.2022 42% v. 2023 30,7%.
nuorikäisten mielen hyvinvoinnin tukeminen	Liikunta, yhteisöllisyys	Kansalaisenystävät, iäriestöt, Niiniveden seurakunta ja kunta ovat

3. Painopiste: OSALLISUUS

TAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET
Kuntalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen päätöksentekoon vaikuttaminen	- Asukasraadit - Kuntalaisfooromit - Kumppanuuspöydät - Osallisuusmenetelmät - Kyselyt - Kuntalaisaloitteet - Päätös EVAn käyttöön otosta ja kirjallinen toimintaohje - Oppilaiden ja huoltajien osallistaminen perusopetuksessa	- Yhtenäiskoulussa oppilaita ja huoltajia osallistettiin MOKKI-viikolla sekä lukuvuoden 2023-2024 toimintapäivien suunnittelussa. - Varhaiskasvatuksessa huoltajia osallistettiin toimintaan osallistumalla (vanhempainillat, joulujuhla ja kevätkuuhla, äitienpäivä- ja isänpäivä aamupalat, vasukeskustelut). - Ympäristöpalvelut tekivät kuntalaisille kyselyn liittyen vieraslajitalkoisiin - Pohjois-Savon hyvinvointialueen ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyö tekivät kyselyn kansalaisille Pohjois-Savon päihde- ja mielenterveystyöpalveluihin liittyen. Tervon Hytekoordinaattori toimi yhteistyössä kirjaston, Tervon mielenterveysneuvolan ja Pohjois-Savon hyvinvointialueen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattorin kanssa kyselyn jakamisessa ja kokoamisessa.
Järjestöyhteistyö ja muiden toimijoiden yhteistyön tiivistäminen	- Järjestötapaamiset - Srk-yhteistyö - Säännölliset tapaamiset, vuoropuhelun lisääminen	- Järjestötapaamisia järjestetty keväällä ja syksyllä, joissa kunnan edustajia paikalla. - Yhtenäiskoulu, varhaiskasvatus ja kunta tehneet yhteistyötä Niiniveden seurakunnan kanssa (Tervon päivät, perhekerho, vierailut).

4. Painopiste: ARJEN TURVALLISUUS

SAVOITTEET	TOIMENPITEET TAVOITTEIDEN TOTEUTUMISEKSI	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET
Ympäristö on terveellinen ja turvallinen	• Riittävä teiden puhtaanapito ja hiekoitus • Liikenneväylät ja pyörätiet • Asiointireittien kunnossapito • Koulukuljetus • Iäkkäiden kodin turvallisuus • Yleinen ennaltaehkäisy ja valistustyö, valvonnan kohdentaminen	• Laadukkaasti hoidetut teiden/asiointireittien puhtaanapito sekä talvella että kesällä ja asianmukainen hiekoitus talvella • Turvalliset koulukuljetukset> ei sattuneita tapaturmia. • Yhtenäiskoululla heijastinvalistukset, turvallisuuskasvatus varhaiskasvatuksessa. Liikenneturvallisuustiedotteet huoltajille. • Ympäristöpalvelut suorittanut tarvittavat/ lainmukaiset valvontatyöt. • Ympäristöpalvelut pitänyt vieraslajitalkoot kuntalaisten kanssa.
Päihteidenkäytön ennaltaehkäisy, päihteidenkäytön vähentäminen	• Ennaltaehkäisevä päihdetyö • Puheeksiotto	• Pohjois-Savon hyvinvointialue tehnyt ehkäisevää päihdetyötä. Tervossa on käytössä erilaisia seuloja ja mittareita mielenterveysasioiden tutkimiseen> BDI, PHQ, GAD, AUDIT. • Työttömille tehdään mielenterveys- ja päihdetyön selvitys- hoitotyötä hyvinvointialueen toimesta. • Yhtenäiskoululla ja varhaiskasvatuksessa tehty ehkäisevää päihdetyövalistusta huoltajille yhteistyössä Pohjois-Savon hyvinvointialueen kanssa. • Päihteiden käytöstä matalalla kynnyksellä puheeksi otto Yhtenäiskoululla (opiskelijat/huoltajat) ja varhaiskasvatuksessa (huoltajat). • Tervo jättäytyi pois Mieliteko-ohjelman (mielen hyvinvoinnin lisääminen ja päihteiden käytön vähentäminen Pohjois-Savon alueella) jatkokaudesta 1.9.2023- 31.8.2027.

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

LAPSET JA NUORET

	Kouluterveyskysely 2023 % 8-9lk	Tulos pohjois-Savon hyvinvointialue %	
Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa	Ei poikkeaa (poikkeaa vähemmän kuin 10% HVA:n tuloksesta)	93,9	
Nukkuu arkisin alle 8 tuntia	Merkittävästi harvinaisempaa (yli 30% harvinaisempaa kuin HVA alueen tulos)	35,3	
Koulukiusattuna väh. 1x vk	Ei poikkeaa (poikkeaa vähemmän kuin 10% HVA:n tuloksesta)	6,6	
Ei syö aamupalaa joka arkiaamu	Ei poikkeaa (poikkeaa vähemmän kuin 10% HVA:n tuloksesta)	42,3	
Vaikeuksia oppimistaidoissa	Jonkin verran yleisempää (yli 30% yleisempää kuin HVA alueen tulos)	43,5	

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

TYÖIKÄISET

	2022	2023
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä	14,0	13,1
Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet vuoden aikana	51	47
Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit /1000 18 vuotta täyttäneitä	408,2	481,1

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

IKÄIHMISET

	2022	2023
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä, % vastaavan ikäisestä väestöstä	67,3	66,2
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	91,8	94,6
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä	3,0	2,6
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä	148,8	295,8

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Varhaiskasvatuksen piirissä on lähes kaikki tervolaiset 2-5- vuotiaat lapset. Varhaiskasvatus tarjoaa laadukasta ja monipuolista pedagogista toimintaa lapsille, painopisteenä erityisesti liikunta ja luonto. Tämä edistää terveellisten elämäntapojen juurruttamista uusiin sukupolviin. Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa sekä kodin ja koulun välinen yhteistyö tukevat hienosti vanhemmuutta ja yhteisöllisyyttä sekä osallistavat perheitä. Paikallisten järjestöjen aktiivinen toiminta vahvistaa loistavasti edellä mainittuja asioita.
- Nuorten tervolaisten vastaajamäärä kouluterveyskyselyssä on pieni ja siksi tuloksista ei valitettavasti saa laajaa kuvaa. Indikaattoritietojen mukaan lähes puolet tervolaisista nuorista ei syö aamupalaa aamuisin ja oppimisvaikeuksia ilmenee suunnilleen saman verran. Tähän kannattaa siis jatkossakin koulussa kiinnittää huomiota, sillä näillä kahdella tuloksella voi osittain olla yhteys toisiinsa. Koulukiusaamista ei ilmene juuri ollenkaan, mikä on erittäin positiivinen tieto. Tervolaiset nuoret nukkuvat suositusten mukaiset yöunet ja lähes kaikki harrastavat jotakin harrastusta kerran viikossa.
- Kunnanvaltuuston päätös 24.10.2023 uuden koulun rakentamisesta tuo kuntaan lisää elinvoimaisuutta ja takaa lapsille turvallisen oppimisympäristön. Koulu ylipaineistettiin heinäkuussa 2023 (koulua turvaava toimenpide ennen uuden koulu valmistumista) Ylipaineiston vaikutusta seurataan ja kunnan sisäilmatyöryhmä kokoontuu säännöllisesti uuden koulun valmistumiseen saakka. Tarvittaessa selvitetään väestötiloja turvallisen oppimisympäristön takaamiseksi oppilaille.

JOHTOPÄÄTÖKSET

- Työikäisten sairastavuus- ja mielenterveysindeksiä ei ole saatavilla Tervon osalta. Mielenterveyden avohuoltokäynnit ovat valitettavasti hieman viime vuodesta lisääntyneet, mutta mielenterveysperusteisesti sairaspäivärahaa saavien osuus on kuitenkin laskenut. Toimeentulotukea saavien perheiden määrä ja työikäisten työkyvyttömyyseläkettä saavien määrä on vähentynyt viime vuodesta. Työikäisille on kunnassa tarjolla erilaisia harrastamismahdollisuuksia ja tapahtumia. Erilaiset asukasfoorumit ja osallistamisen mahdollisuus voisi tuoda uusia ideoita ja saattaisi aktivoida työikäisiä enemmän. Tapahtumien/toimintojen näkyvyyteen, viestintään ja markkinointiin tulisi kiinnittää enemmän huomiota, jotta tieto tavoittaisi kuntalaiset.
- Ikäihmisten (yli 65- vuotiaat) kaatumis- ja putoamistilastot olivat kasvaneet viime vuodesta lähes puolella, mikä on hälyttävää. Ikääntyneiden kaatumisten ja kaatumisvammojen ehkäisyn perustana ovat sairauksien hyvä hoito, monipuolinen ravinto ja fyysinen sekä sosiaalinen aktiivisuus. Monipuolinen liikunta on tutkitusti tehokas keino kaatumisten ja kaatumisvammojen ehkäisemiseksi. Ensi vuonna olisi suotavaa tarjota ikäihmisille monipuolista liikuntaa (mahdollisesti ohjattua kuntosalitoimintaa), opastaa kodin ja piha-alueiden turvallisuusasioissa ja jakaa tietoa terveellisistä elämäntavoista. Olisi suositeltavaa pohtia, kuinka taajaman ulkopuolella asuvat ikäihmiset (jotka eivät pääse osallistumaan kylän liikuntapalveluihin) saisivat ohjatun liikuntamahdollisuuden. Indikaattorien mukaan erityiskorvattavia lääkkeitä saa yli puolet yli 65-vuotiaista ja kotona asuvien yli 75-vuotiaiden määrä on hieman kasvanut edellisvuodesta.
- Vuoden 2022 Tervon hyvinvointikertomuksen johtopäätös- osiossa kehoitettiin ottamaan kunnan päätöksenteon valmisteluun päätösten vaikutusten ennakkoarviointi EVA. Tätä ei ole kunnassa vielä vuonna 2023 otettu käyttöön. Asia on kuitenkin laitettu vireille ja suotavaa olisi saada se käyttöön vuonna 2024. Tämä edistäisi osallisuuden vahvistamista.

Tervon hyvinvointikertomuksen 2023 on valmistellut ja koonnut Tervon hyvinvointikoordinaattori yhdessä kunnan eri hallintokuntien edustajien sekä Pohjois-Savon Hyte- ja osallisuuspäällikkö Säde Rytkösen kanssa. Tervon hyvinvointikertomus on käsitelty sivistyslautakunnassa 9.10.2024.